

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 372

Przedsiębiorca w społecznej gospodarce rynkowej

Redaktorzy naukowi

Tadeusz Kocowski

Jan Gola

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kożuchowska, Barbara Majewska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Barbara Szłapka

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-470-7

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Przedmowa Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.....	9
Przedmowa Dziekana Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego	11
Słowo wstępne	15
Sebastian Bobowski: Uwarunkowania prawne społecznej odpowiedzialności biznesu w Indiach w kontekście wyzwań XXI wieku	17
Andrzej Borkowski: Specjalna strefa ekonomiczna jako instrument realizacji regionalnej pomocy publicznej w gospodarce rynkowej.....	30
Ewa Chmielarzyk: Działalność gospodarcza o charakterze zależnym (wtórnym) prowadzona w ramach przedmiotu działalności spółki zagranicznej	48
Agnieszka Chrisidu-Budnik, Jerzy Korczak: <i>Crowdsourcing</i> – aktywizacja społeczności lokalnej do wspólnego działania.....	60
Waldemar Dotkuś: Rachunkowość jako dyscyplina naukowa oraz jej służebna rola, jaką pełni w życiu gospodarczym.....	73
Bogusława Drelich-Skulska: Zmiana uwarunkowań prawnych działalności przedsiębiorców w Polsce w procesie akcesji do Unii Europejskiej na przykładzie ułatwień w unijnym systemie celnym	82
Józef Frąckowiak: Rola nowelizacji prawa w społecznej gospodarce rynkowej na przykładzie prawa spółek	92
Jan Gola: Obowiązek użyteczności publicznej a działalność przedsiębiorcy sektora lotniczego w społecznej gospodarce rynkowej	101
Maciej Guziński: Zamówienia publiczne jako instrument gospodarki rynkowej	113
Beata Hałakuć, Artur Łysoń: Samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej a status przedsiębiorcy i komercyjne udzielanie świadczeń zdrowotnych	126
Krzysztof Horubski: Nieuczciwość praktyki rynkowej w świetle ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym	135
Krzysztof Jajuga: Rynek finansowy – standardy etyczne i regulacje prawne	150
Karol Kiczka: Europeizacja społecznej gospodarki rynkowej w Polsce	160
Leon Kieres: Społeczna gospodarka rynkowa w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego	180
Tadeusz Kocowski: Gmina jako przedsiębiorca w społecznej gospodarce rynkowej	193
Emilia Kuczma: Ochrona danych osobowych przez przedsiębiorcę	210
Paweł Kuczma: Konstytucyjne ujęcie wolności działalności gospodarczej ...	225
Zbigniew Luty: Profesjonalne relacje prawa i rachunkowości	238

Karolina Łagowska: Regulowana działalność gospodarcza a poszerzanie sfery wolności działalności gospodarczej.....	247
Andrzej Matysiak: Atrofia czy ewolucja społecznej gospodarki rynkowej...	257
Piotr Ochman: Karnoprawna ochrona reglamentacji działalności na rynku finansowym na przykładzie sektora bankowego.....	270
Katarzyna Poroś: Reprezentowanie przedsiębiorcy w sposób łączny – prokura łączna a reprezentacja łączna mieszana (wybrane zagadnienia)	285
Monika Przybylska: Administracyjnoprawna ochrona przedsiębiorcy w zakresie wykonywania praw własności przemysłowej.....	301
Michał Raduła: Gminny podmiot leczniczy w formie spółki kapitałowej a gospodarka komunalna	314
Piotr Soroka: Koncesja na prowadzenie kasyna gry jako ograniczenie wolności gospodarczej.....	327
Ewa Stańczyk-Hugiet: Koewolucja i kooperacja. Podążając za kontekstem .	342
Michał Stępień: Nowe rozporządzenie Bruksela I z punktu widzenia przedsiębiorców.....	356
Zdzisław Szalbierz, Joanna Kott: Regulacje instytucjonalne w sektorach infrastrukturalnych.....	367
Tomasz M. Szczurowski: Informacje poufne spółki w ramach inwestorskiego badania due diligence	376
Andrzej Śmieja: Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez ruch przedsiębiorstwa (art. 435 k.c.)	390
Magdalena Wilejczyk: Zakaz nadużywania praw podmiotowych w społecznej gospodarce rynkowej na przykładzie prawa rzeczowego.....	403
Bartosz Ziemblicki: Zagrożenia umowy pośrednictwa w obrocie nieruchomościami z punktu widzenia pośrednika – wybrane zagadnienia	414

Summaries

Sebastian Bobowski: Legal determinants of corporate social responsibility in India in the context of challenges of the XXI century.....	29
Andrzej Borkowski: Special economic zone as an instrument of regional aid implementation in market economy	47
Ewa Chmielarczyk: Secondary (ancillary) business activity conducted as part of a foreign company's business.....	59
Agnieszka Chrisidu-Budnik, Jerzy Korczak: Crowdsourcing – activation of local community to joint action.....	72
Waldemar Dotkuś: Accounting as a scientific discipline and its ancillary role within the economic life	81
Bogusława Drelich-Skulska: Changes in the legal environment of business in Poland following the EU accession – a case study of new customs and trade facilitations resulting from the Community Customs Code	91

Józef Frąckowiak: The role of law amendment in social market economy on the example of company law	100
Jan Gola: Public Service Obligations vs. an activity of an entrepreneur of aviation sector in social market economy.....	112
Maciej Guziński: Public procurement as an instrument of market economy .	125
Beata Halakuć, Artur Łysoń: Independent public health care facilities vs. entrepreneurial status and commercial provision of health care services...	133
Krzysztof Horubski: Unfair market practices in the light of act on prevention of unfair market practices	149
Krzysztof Jajuga: Financial market – ethical standards and legal regulations	159
Karol Kiczka: Europeanization of social market economy in Poland	179
Leon Kieres: Social market economy in the judicial decision of the Constitutional Tribunal.....	192
Tadeusz Kocowski: Municipality as an entrepreneur in social market economy	209
Emilia Kuczma: Protection of personal data by an entrepreneur.....	224
Paweł Kuczma: Constitutional perspective of freedom of business activity...	237
Zbigniew Luty: Professional relationships of law and accounting	246
Karolina Łagowska: Regulated economic activity vs. an expansion of the sphere of economic activity freedom.....	256
Andrzej Matysiak: Atrophy or evolution of social market economy?	269
Piotr Ochman: Penal and legal protection of activity rationing on the financial market on the example of banking sector	284
Katarzyna Poroś: Representation of an entrepreneur in a joint way – joint commercial proxy vs. mixed joint representation (chosen aspects)	300
Monika Przybylska: Administrative and legal protection of entrepreneur in the scope of industrial property rights exercising.....	313
Michał Raduła: District medical subject in a form of limited liability company vs. municipal economy	326
Piotr Soroka: Casino concession as a restriction of economic freedom	341
Ewa Stańczyk-Hugiet: Coevolution and cooperation. Following the context.	355
Michał Stępień: New Brussels I Regulation from entrepreneurs' perspective	366
Zdzisław Szalbierz, Joanna Kott: Institutional regulations in infrastructure sectors	375
Tomasz M. Szczurowski: Confidential information of a company during due diligence examination conducted by a potential investor.....	389
Andrzej Śmieja: Liability for damages resulting from company movement, under art. 435 of Polish Civil Code	402
Magdalena Wilejczyk: Prohibition of the abuse of subject rights in the social market economy on the example of the property law.....	412
Bartosz Ziemblicki: Threats of a real estate brokerage agreement from the point of view of a real estate broker – selected issues.....	424

Michał Stępień

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

NOWE ROZPORZĄDZENIE BRUKSELA I Z PUNKTU WIDZENIA PRZEDSIĘBIORCÓW

Streszczenie: W opracowaniu analizuję najważniejsze zmiany w reżimie brukselskim, wynikające z Rozporządzenia Bruksela I Bis, z punktu widzenia przedsiębiorców. Do najważniejszych zmian należy zaliczyć: częściowe rozszerzenie zakresu zastosowania, ułatwienie wykonywania wyroków poprzez zniesienie procedury *exequatur*, i uniemożliwienie stosowania tzw. włoskiej torpedy w przypadku zapisu na sąd polubowny. Inną, mniej spektakularną zmianą jest zniesienie obowiązku wskazywania adresu dla doręczeń w okręgu sądu właściwego. Wszystkie te zmiany mają na celu przyspieszenie biegu postępowania cywilnego w sprawach, w których ma zastosowanie reżim brukselski. Jednak reforma systemu nie jest kompletna i w przyszłości należy oczekiwać kolejnych zmian tego systemu.

Słowa kluczowe: międzynarodowe postępowanie cywilne, właściwość sądów, rozporządzenie Bruksela I.

DOI: 10.15611/pn.2014.372.27

I

Rok 1968 był dla Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej bardzo ważny. Kończył się tzw. okres przejściowy, co oznaczało początek unii celnej¹. W założeniu miało to oznaczać zniesienie ceł między państwami członkowskimi EWG. Stanowiło to istotną część wspólnego rynku. Zniesienie barier fiskalnych, a także нефiskalnych w przepływie towarów było bez wątpienia korzystne z punktu widzenia przedsiębiorców – znacznie ułatwiało obrót handlowy między państwami członkowskimi. Rzecz w tym, iż zniesienie barier fiskalnych i нефiskalnych nie obejmowało kwestii jurysdykcji sądów cywilnych oraz handlowych ani uznawania oraz wykonywania orzeczeń wydanych przez takie sądy. Stanowiło to znaczącą przeszkodę w funkcjonowaniu wspólnego rynku. Intensyfikacja obrotu oznaczała wzrost liczby spraw cywilnych między przedsiębiorcami pochodzącymi z różnych państw członkowskich. Mimo funkcjonowania wspólnego rynku sprawy cywilne między przedsiębiorcami

---

¹ B. Nowak, A. Pudło, *Swoboda przepływu towarów w unijnym rynku wewnętrznym*, [w:] *Swobodny przepływ towarów*, P. Dąbrowska, E. Gromnicka, Ł. Gruszczyński, B. Nowak, A. Pudło, red. J. Barcz, t. XIV, Warszawa 2010, s. XIV-2.

z państw członkowskich traktowane były, na gruncie systemów prawnych państw członkowskich, co do zasady jak sprawy z podmiotami pochodzącymi spoza EWG. Zagadnienie jurysdykcji w sprawach cywilnych, oprócz prawa krajowego państw członkowskich, regulowało jeszcze dziewięć dwustronnych umów międzynarodowych obowiązujących między tymi państwami. Traktat ustanawiający EWG odnosił się do tego zagadnienia dość enigmatycznie. Zgodnie z art. 220 TEWG państwa członkowskie „w miarę potrzeby podejmują między sobą rokowania w celu zapewnienia swoim obywatelom [...] uproszczenia formalności dotyczących wzajemnego uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych i arbitrażowych”. W 1968 r. podpisano konwencję brukselską o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych. Umowa ta weszła w życie w 1973 r.

Konwencja brukselska jest tzw. konwencją dodatkową. Formalnie trudno ją uznać za część prawa UE (a w chwili jej zawarcia: prawa wspólnotowego). Nie jest jednym z traktatów konstytucyjnych ani ich również nie zmienia. Nie jest również prawem wtórnym – nie została zawarta na podstawie prawa UE i w żadnym razie prawo to nie stanowi podstawy jej obowiązywania. Źródłem kompetencji państw członkowskich w żadnym razie nie był art. 220 TEWG. Konwencja ta jednak od początku była funkcjonalnie oraz instytucjonalnie związana z prawem wspólnotowym. W 1971 r. podpisano tzw. Protokół luksemburski, tj. protokół dotyczący wykładni konwencji brukselskiej, przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości.

Konwencje dodatkowe, tam gdzie jest to możliwe, zostały zastąpione rozporządzeniami. Tak też stało się w przypadku konwencji brukselskiej. W tym przypadku możliwość taka wynikała z przyznania Wspólnocie Europejskiej, na mocy Traktatu amsterdamskiego, kompetencji w tym zakresie². W roku 2000 Rada przyjęła rozporządzenie nr 44/2001 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych³. Jednak ze względu na to, iż podstawa prawna rozporządzenia, na mocy protokołu w sprawie stanowiska Danii⁴, nie pozwalała tworzyć aktów wiążących w stosunku do Danii, dotyczących przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, rozporządzenie to nie może mieć zastosowania w stosunku do Danii. Oznaczało to, iż konwencja brukselska nadal miała zastosowanie w stosunkach z Danią. Sytuacja uległa zmianie dopiero w 2005 r., po tym jak Wspólnota Europejska zawarła z Danią umowę dotyczącą stosowania w stosunkach z Dania rozporządzenia nr 44/2001⁵. Umowa ta ma również zastosowanie do nowego rozporządzenia nr 1215/2012⁶, zastępującego rozporządzenie 44/2001. W 2012 r. Dania na podstawie umowy złożyła stosowne oświadczenie w zakresie „wdrożenia treści” rozporządzenia 1215/2012⁷.

² Art. 65(73m) TUE. Obecnie art. 81 TFUE.

³ Dz.Urz. UE 2001 L 12/1.

⁴ Obecnie protokół 22.

⁵ Dz.Urz. UE 2005 L 299/62.

⁶ Dz.Urz. UE 2012 L 351/1.

⁷ Dz.Urz. UE 2013 L 79/4.

II

Nowe rozporządzenie brukselskie (rozporządzenie 1215/2012) zostało przyjęte w miejsce poprzedniego, by „usprawnić stosowanie niektórych jego przepisów, ułatwić w większym stopniu swobodny przepływ orzeczeń oraz jeszcze bardziej zwiększyć dostęp do wymiaru sprawiedliwości”⁸. Za główny środek realizacji tych celów uznano zniesienie procedury *exequatur*. Jednak zakres zmian jest o wiele szerszy. Zmianie, oprócz procedury uznawania i stwierdzania wykonalności wyroków, uległ również zakres podmiotowy rozporządzenia, a także regulacja dotycząca spraw tożsamyh oraz pozostających ze sobą w związku. Mając na uwadze przedmiot rozporządzenia 44/2001, zmiany te mają bezpośredni wpływ na dochodzenie roszczeń w obrocie zarówno jednostronnie, jak i obustronnie profesjonalnym. Oprócz tego wprowadzono szereg mniejszych zmian, jak np. wskazanie wśród wyłączeń przedmiotowych, określonych w art. 1 rozporządzenia 1215/2012, stosunków majątkowych wynikających nie tylko z małżeństwa, ale również ze „związku uznawanego – w myśl przepisów mających zastosowanie do takiego związku – za mający skutki porównywalne do skutków małżeństwa”. Tego rodzaju zmiany nie będą jednak ze względu na ograniczenia redakcyjne szerzej omawiane w tym opracowaniu.

Zmiana zakresu podmiotowego dokonana w rozporządzeniu 1215/2012 jest nazywana w nauce „rozszerzeniem zakresu podmiotowego”⁹. Zgodnie z art. 6 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012 (będącym *novum*) wobec pozwanych niemających miejsca zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego kwestia jurysdykcji zostanie rozstrzygnięta z zastosowaniem prawa danego państwa członkowskiego, w jakim wystąpiono przeciw tym pozwanyh. W tym ujęciu stan prawny nie uległ zmianie – do podobnych wniosków prowadzi analiza art. 3 rozporządzenia nr 44/2001. Jednak art. 6 nowego rozporządzenia wskazuje, iż ta reguła ogólna będzie mieć zastosowanie z zastrzeżeniem art. 18 ust. 1, art. 21 ust. 2 oraz art. 24 (jurysdykcja wyłączna) i 25 (umowy dotyczące jurysdykcji). Oznacza to zatem, iż konsumentowi przysługuje prawo wystąpienia z powództwem przeciw swojemu kontrahentowi w sądzie właściwym ze względu na domicyl tego konsumenta. Podobne prawo przysługuje pracownikom w przypadku pozwania pracodawców – tu jednak chodzi o sąd właściwy ze względu na miejsce wykonywania pracy przez pracownika. W tych przypadkach, nawet jeśli pozwany (kontrahent konsumenta lub pracodawca) ma domicyl w państwie trzecim, to właściwość sądu państwa członkowskiego zostanie określona nie prawem procesowym danego państwa członkowskiego, ale na mocy rozporządzenia. Podobne rozwiązanie przyjęto w stosunku do umów dotyczących jurysdykcji: nawet jeśli takowa została zawarta przez strony niemające domicylu ani siedziby w państwie członkowskim. Można powiedzieć,

⁸ Pkt 1 preambuły rozporządzenia 1215/2012.

⁹ B. Trocha, *Uwagi na tle częściowego rozszerzenia zakresu podmiotowego rozporządzenia Bruksela I bis na pozwanych z państw trzecich*, „Polski Proces Cywilny” 2013, nr 2, s. 194 i n.

iz owo rozszerzenie zakresu podmiotowego nie jest tak daleko idące jak początkowo zakładano – w pracach nad rozporządzeniem 1215/2012 mowa była przecież o „ekspansji”¹⁰.

Pierwotne założenia dotyczące owej „ekspansji” były następujące. Zróżnicowanie systemów prawa krajowego prowadzi do niejednakowego dostępu do wymiaru sprawiedliwości dla unijnych przedsiębiorstw w transakcjach z partnerami z państw trzecich: niektóre mogą z łatwością prowadzić postępowania sądowe w UE, inne nie, nawet w sytuacjach, w których nie występuje inny sąd właściwy, zapewniający rzetelny proces. Ponadto w przypadkach, gdy prawo krajowe nie gwarantuje dostępu do sądów w sporach ze stronami spoza UE, egzekwowanie bezwzględnie obowiązujących norm prawa UE, zapewniających ochronę np. konsumentów, pracowników lub pośredników handlowych, nie jest zagwarantowane.

Zatem docelowo nowe rozporządzenie miało pełnić w stosunku do międzynarodowego postępowania cywilnego rolę, jaką pełni rozporządzenie 864/2007 (Rzym I) wobec prawa prywatnego międzynarodowego (*sensu stricto*). Miało zastąpić stosowne regulacje państw członkowskich. Rozporządzenie 44/2001 miało zastosowanie, jeśli pozwany miał domicyl w państwie członkowskim. To oznaczało konieczność stosowania w zakresie właściwości sądów cywilnych oraz handlowych niejednolitego reżimu prawnego. Zastosowanie miało rozporządzenie 44/2001 oraz regulacje poszczególnych państw członkowskich dotyczące właściwości sądów. Oczywiście ów pluralizm nie prowadził do kolizji norm prawnych, a to z tego względu, iż ich zakres zastosowania był odmienny. W każdym razie zagadnienie właściwości sądów w sprawach cywilnych i handlowych było uregulowane na poziomie prawa UE tylko częściowo¹¹.

Rozwiązanie przyjęte ostatecznie w rozporządzeniu 1215/2012 zmienia ten stan rzeczy tylko w pewnym stopniu. Ujednoczeniu uległa regulacja umów prorogacyjnych. W przypadku rozporządzenia 44/2001 skutek umowy prorogacyjnej zależał od tego, czy przynajmniej jedna ze stron ma miejsce zamieszkania w UE, czy też nie. W pierwszym przypadku na mocy umowy prorogacyjnej sądom danego państwa członkowskiego przyznawano jurysdykcję wyłączną. Natomiast w drugim przypadku jurysdykcja sądów państwa członkowskiego była wynikiem zastosowania jego wewnętrznych regulacji proceduralnych. Wyłączona była jednak jurysdykcja sądów innych państw członkowskich. O ile jurysdykcja sądów państwa członkowskiego zależała od krajowych regulacji proceduralnych, o tyle już wykonanie oraz stwierdzenie wykonalności wyroku sądu państwa członkowskiego wydane na podstawie takiej umowy w innym państwie członkowskich regulowane było rozporządzeniem. W art. 25 rozporządzenia 1215/2012 umowy prorogacyjne regulowane są jednolicie, niezależnie od miejsca zamieszkania czy siedziby stron.

¹⁰ Tamże, s. 197.

¹¹ Zob. J. Fawcett, J.M. Carruthers, *Cheshire, North & Fawcett – Private International Law*, Oxford 2008, s. 284.

Inną ważną zmianą wprowadzoną przez rozporządzenie 1215/2012, dotyczącą umów prorogacyjnych, jest to, iż nie są one już zagrożone „włoską torpedą”¹². Zgodnie z art. 31 ust. 2 sąd państwa członkowskiego wskazany jako właściwy w umowie prorogacyjnej nie musi zawieszać postępowania, nawet jeśli sprawa jest już zawisła w innym państwie członkowskim. Wręcz odwrotnie: to inne sądy powinny zawiesić toczące się przed nimi postępowania do czasu, aż ów sąd stwierdziłby brak swojej właściwości. Tzw. włoska torpeda polega na wytoczeniu powództwa o ustalenie stosunku prawnego przed sądem włoskim (lub przed sądem innego państwa członkowskiego, w którym problemem jest przewlekłość postępowania cywilnego) przez stronę, która byłaby pozwana w innym państwie członkowskim. Z pozoru wytoczenie powództwa o ustalenie prawa jest w takim przypadku przeciwnie skuteczne, jednak rzeczywistym motywem takiego postępowania jest przewlekłość postępowania, z jakiej znane są sądy włoskie. Jeśli zatem powództwo jest nieuniknione, niech przynajmniej wyrok zostanie wydany jak najpóźniej. Podstawą funkcjonowania „włoskiej torpedy” był art. 27 rozporządzenia 44/2001 (odpowiednio art. 29 rozporządzenia 1215/2012), zgodnie z którym „jeżeli przed sądami różnych Państw Członkowskich zawisły sprawy o to samo roszczenie między tymi samymi stronami, sąd, przed który wytoczono powództwo później, z urzędu zawiesza postępowanie do czasu stwierdzenia jurysdykcji sądu, przed który najpierw wytoczono powództwo”. Jest to zasada, którą można określić jako „kto pierwszy, ten lepszy”. W rozporządzeniu 1215/2012 wprowadzono wyjątek od tej zasady.

Doniosłą zmianą wydaje się również reforma procedury stwierdzania wykonalności, polegająca na zniesieniu procedury *exequatur*. Do tej pory bardzo istotny był podział na uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądów innych państw członkowskich. Uznawanie nie wymagało przeprowadzania „specjalnego postępowania”. Zupełnie inaczej było w przypadku wykonywania takich orzeczeń – w takim przypadku konieczne było właśnie *exequatur*, czyli „stwierdzenie wykonalności”. Innymi słowy, mimo iż rozporządzenie 44/2001 zakładało wykonalność orzeczeń wydanych w innych państwach członkowskich, to owa wykonalność nie dokonuje się *proprio vigore*, lecz jedynie po podjęciu pozytywnej decyzji przez sąd państwa członkowskiego zawezwany do wykonania. Art. 39 rozporządzenia 1215/2012 całkowicie to zmienia. Zgodnie z nim orzeczenie wydane w państwie członkowskim, które jest wykonalne w tym państwie członkowskim, jest wykonalne w innym państwie członkowskim bez potrzeby stwierdzania jego wykonalności.

Jednocześnie prawodawca europejski wprowadził bliźniacze instytucje odmowy uznania i odmowy wykonania orzeczenia sądu innego państwa członkowskiego. Przesłanki owej odmowy są zasadniczo zbieżne z przesłankami odmowy uznania i stwierdzenia wykonalności orzeczenia, ustanowionymi przez rozporządzenie 44/2001. Wprowadzono jednak pewną asymetrię w stosunkach między konsumenten-

---

¹² T.C. Harley, *International Commercial Litigation – Text, Cases and Materials on Private International Law*, Cambridge 2009, s. 254 i n.

tami a przedsiębiorcami, między pracownikami i pracodawcami, a także między poszkodowanymi, ubezpieczającymi, ubezpieczonymi oraz uposażonymi a ubezpieczycielami. Zgodnie z art. 45 ust. 1 pkt e rozporządzenia 1215/2012 przesłanką odmowy uznania i stwierdzenia wykonalności jest naruszenie właściwości sądów w sprawach z zakresu ubezpieczeń, umów konsumenckich i z zakresu prawa pracy – pod warunkiem, że stroną pozwaną jest konsument, pracownik, ubezpieczony, ubezpieczający, uposażony czy też poszkodowany. Inną ważną zmianą jest możliwość odmowy wykonania orzeczenia wydanego przez sąd innego państwa przez sąd wezwany w oparciu o przesłanki takowej odmowy ustanowione na mocy prawa krajowego. Przesłanki te nie mogą być jedynie sprzeczne z przesłankami odmowy uznania ustanowionymi na mocy rozporządzenia¹³. Rozwiązanie takie zdaje się jednak zbyt barokowe. Zgodnie z art. 46 ust. 1 „odmawia się wykonania orzeczenia w przypadku stwierdzenia jednej z podstaw odmowy uznania [o których mowa w rozporządzeniu]”. Chodzi tu o art. 45 – wspólny dla odmowy uznania oraz dla odmowy wykonania, który stanowi zamknięty katalog „podstaw odmowy”. Oznacza to, iż podstawa odmowy określona przez prawo krajowe ma jedynie charakter uzupełniający. Warunkiem koniecznym odmowy uznania jest spełnienie choć jednej przesłanki ustanowionej na mocy rozporządzenia.

Zniesienie procedury *exequatur* oznacza, iż przesłanki odmowy uznania oraz stwierdzenia wykonalności mogą być podniesione dopiero w postępowaniu odwoławczym. W przypadku rozporządzenia 44/2001 stwierdzenie wykonalności dokonywane było w specjalnym postępowaniu. Orzeczenie o stwierdzeniu wykonalności było doręczone dłużnikowi i od chwili doręczenia biegł termin dla zaskarżenia orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności. Na gruncie rozporządzenia 1215/2012 dłużnikowi, przed „pierwszym środkiem wykonawczym”, doręczone zostaje zaświadczenie, o którego wydanie strona dochodząca wykonania (dotyczy to również uznania) powinna wystąpić do sądu, który wydał orzeczenie merytoryczne. Zatem o ile zniesiono procedurę *exequatur* nie oznacza to wcale, iż strona dochodząca wykonania orzeczenia nie powinna podjąć w związku z tym żadnych czynności procesowych (musi zdobyć przynajmniej wspomniane zaświadczenie). Doręczenie dłużnikowi zaświadczenia stanowi gwarancję ochrony jego praw, umożliwia mu bowiem złożenie wniosku o odmowę wykonania¹⁴. Podobne zaświadczenie wnoszący o wykonanie musi uzyskać na gruncie rozporządzenia 44/2001, tyle że ze względu na procedurę *exequatur* nie było ono tak istotne z punktu widzenia dłużnika.

Biorąc pod uwagę możliwość wszczęcia przez dłużnik postępowania dotyczącego odmowy uznania, okazuje się, iż zniesienie postępowania dotyczącego *exequatur* zmienia punkt wyjścia. Zakłada się zatem wykonalność orzeczenia wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego, co można określić jako domniemanie wykonalności. Oznacza to, iż rozporządzenie 1215/2012 zakłada „odwrócone” postępo-

¹³ Zob. art. 41, ust. 2 rozporządzenia 1215/2012.

¹⁴ Pkt 29 preambuły rozporządzenia 1215/2012.

wanie dotyczące *exequatur*¹⁵. Orzeczenie wydane w sądzie innego państwa członkowskiego podlega wykonaniu, chyba że zostanie orzeczone odmowa wykonania¹⁶. Przesłanki owej odmowy są zbliżone do przesłanek udzielenia *exequatur* na gruncie rozporządzenia 44/2001. Znaczącą zmianą jest rozróżnienie w tym przypadku m.in. konsumentów oraz przedsiębiorców czy też pracowników i pracodawców.

Zmianie uległo przede wszystkim to, że postępowanie dotyczące *exequatur* może być wszczęte dopiero na wniosek dłużnika. Należy wziąć jednak pod uwagę, że w poprzednim stanie prawnym środki zaskarżenia od orzeczeń dotyczących *exequatur* były składane w stosunku do nie więcej niż 5% takich orzeczeń¹⁷. Przyjmując, że odmowa uznania stanowi „odwrócone” *exequatur*, pozwala to przypuszczać, iż praktyka ta nie ulegnie zmianie. Zniesienie postępowania w sprawie *exequatur* oznacza zatem rzeczywiste udogodnienie z punktu widzenia większości wierzycieli starających się wykonać orzeczenie, które zapadło w innym państwie członkowskim¹⁸. Wynika to z tego, że postępowanie takie trwało od kilku dni do nawet kilku miesięcy¹⁹. Jednocześnie nowe rozporządzenie odciąża sądy krajowe – do tej pory postępowanie dotyczące *exequatur* musiało być wszczęte w każdym przypadku, gdy wchodziło w grę wykonanie orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskim.

Postępowanie w sprawie odmowy uznania jest dwuinstancyjne, ale państwo członkowskie może na mocy art. 50 dopuścić możliwość wniesienia kolejnego środka zaskarżenia. W przypadku Polski na mocy art. 1153²⁴ kpc takim środkiem zaskarżenia jest kasacja. Istotne z punktu widzenia stron tego postępowania jest to, iż zasadniczo jest ono regulowane przez prawo krajowe. W przypadku postępowania dotyczącego *exequatur* na gruncie rozporządzenia 44/2001 to właśnie to rozporzą-

¹⁵ J. Sladič, *The remedies and recourses in European civil procedure after the intended abolition of the exequatur*, „Zeitschrift für Europarechtliche Studien” 16(2013), vol. 3, s. 352.

¹⁶ Z tego względu też polski ustawodawca dokonał ustawą z dnia 5 grudnia 2014 r. (Dz.U. z 2015, poz. 2) nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego, znosząc całkowicie konieczność stwierdzenia wykonalności oraz konieczności nadania klauzuli wykonalności w przypadkach objętych zastosowaniem rozporządzenia 1215/2012. Zgodnie z art. 1153¹⁴ kpc „orzeczenia sądów państw członkowskich Unii Europejskiej oraz pochodzące z tych państw ugody i dokumenty urzędowe, objęte zakresem zastosowania rozporządzenia nr 1215/2012, jeżeli nadają się do wykonania w drodze egzekucji” są tytułem wykonawczym. Tą samą nowelizacją wprowadzono również do kpc postępowanie w sprawie odmowy wykonania oraz stwierdzenia wykonania powyższych.

¹⁷ B. Hess, T. Pfeiffer, P. Schlosser, *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States*, Study JLS/C4/2005/03, Heidelberg 2007, s. 221.

¹⁸ Zob. Wniosek – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (przekształcenie), COM(2010) 748, s. 3. Wnioskodawca, tj. w tym przypadku Komisja Europejska, już na wstępie wskazuje, iż procedura *exequatur* „w dalszym ciągu stanowi przeszkodę dla swobodnego przepływu orzeczeń, z czym wiążą się niepotrzebne koszty i opóźnienia dla stron, co uniemożliwia zainteresowanym podmiotom i obywatelom uzyskania pełnych korzyści z rynku wewnętrznego”.

¹⁹ B. Hess, T. Pfeiffer, P. Schlosser, wyd. cyt., s. 226. W przypadku Polski postępowanie to trwa zazwyczaj od miesiąca do czterech miesięcy.

dzenie wskazywało chociażby termin wniesienia środka zaskarżenia od orzeczenia rozstrzygającego o wniosku o stwierdzenie wykonalności. Zgodnie z art. 47 ust. 2 rozporządzenia 1215/2012 „do postępowania w sprawie odmowy wykonania, o ile nie jest ono objęte niniejszym rozporządzeniem, stosuje się przepisy prawa wezwanego państwa członkowskiego”. Dotyczy to zresztą całego postępowania dotyczącego wykonania orzeczenia wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego, co wynika z art. 41 (co oczywiście nie stanowi *novum* w kontekście art. 40 ust. 1 rozporządzenia 44/2001). Dodać należy, iż we wniosku o odmowę wykonania, wskazując podstawę wniosku również, można dodatkowo powołać się na prawo krajowe, choć ma to jedynie charakter uzupełniający. Polski ustawodawca nie wprowadził żadnych subsydiarnych przesłanek odmowy wykonania, zatem w tym zakresie, występując o odmowę wykonania do sądu polskiego, należy wskazać wyłącznie przesłanki określone w art. 45 rozporządzenia.

Postępowanie w sprawie odmowy wykonania przypomina postępowanie przeciwegzekucyjne. Jest tak z dwóch powodów. Po pierwsze, zniesienie wymogu uzyskania *exequatur* oznacza, że orzeczenie wydane przez sąd innego państwa członkowskiego stanowi tytuł egzekucyjny. Zgodnie z art. 42 ust. 1 rozporządzenia 1215/2012 wnioskodawca występuje w sprawie wykonania do „stosownego organu egzekucyjnego”, przedstawiając m.in. zaświadczenie wydane przez sąd pochodzenia, które stanowi dowód, iż orzeczenie jest wykonalne w państwie, w którym zostało wydane. Po drugie, postępowanie w sprawie odmowy wykonania może być wszczęte dopiero w trakcie postępowania egzekucyjnego.

Fakt, iż postępowanie dotyczące odmowy wykonania jest regulowane przez prawo procesowe państwa zawezwanego określa właściwość rzeczową sądów krajowych oraz terminy dla wnoszenia środków zaskarżenia. Jest to o tyle istotne, iż rozporządzenie 1215/2012 nie określa terminu wniesienia środka zaskarżenia. Należy zatem zastosować stosowne normy prawa krajowego. W przypadku postępowania dotyczącego odmowy wykonania przez polskie organy egzekucyjne terminy dla wniesienia środków zaskarżenia wynikają z ich rodzaju. Środkiem zaskarżenia postanowienia w sprawie odmowy wykonania jest zażalenie, a środkiem zaskarżenia na postanowienie wydane w wyniku rozpatrzenia zażalenia kasacja²⁰.

Reforma głównego aktu normatywnego tworzącego tzw. reżim brukselski ma duży wpływ na sytuację prawną przedsiębiorców. Przede wszystkim bardzo upodabnia ona orzeczenie pochodzące z sądów innych państw członkowskich do orzeczeń wydanych w sprawach bez elementu obcego, tj. bez zastosowania norm międzynarodowego postępowania cywilnego. Owo upodobnienie zostało dokonane przez zniesienie procedury *exequatur*. Jednak z punktu widzenia zarówno wierzycieli, jak i dłużników ta zmiana nie jest tak znacząca, jak może się to wydawać *prima facie* – w obu przypadkach dłużnikowi nadal przysługuje ochrona. Wynika to z tego, iż zgodnie z rozporządzeniem 1215/2012 ochrona dłużnika jest możliwa dopiero wte-

²⁰ Zob. art. 369 k.p.c.

dy, gdy w sprawie toczy się już postępowanie egzekucyjne w danym państwie w stosunku do niego. W przypadku rozporządzenia 44/2001 wynikało to z tego, iż dłużnik (zgodnie z art. 41) na etapie postępowania dotyczącego *exequatur* „nie ma możliwości złożenia jakiegokolwiek oświadczenia”. Mógł dopiero wnieść środek zaskarżenia od orzeczenia rozstrzygającego o wniosku o stwierdzenie wykonalności (art. 43, ust. 1). Postępowanie w sprawie stwierdzenia wykonalności toczyło się na tym etapie wyłącznie z udziałem wnioskodawcy (*ex parte*²¹). W przypadku rozporządzenia 1215/2012 rolę analogiczną do wspomnianego środka zaskarżenia pełni wniosek o odmowę uznania, gdyż orzeczenie wydane w innym państwie członkowskich jest wykonalne w innym państwie członkowskim pod warunkiem, że jest wykonalne w państwie pochodzenia. Przesłanki zaskarżenia orzeczenia w sprawie wniosku o stwierdzenie wykonalności oraz odmowy wykonania są niemal identyczne. Różnica sprowadza się do tego, że w przypadku rozporządzenia 44/2001 sąd orzekający o *exequatur* mógł *ex officio* powołać się na te przesłanki jako na podstawę odmowy stwierdzenia wykonalności. W przypadku, gdyby sąd w postępowaniu *ex parte* nie uwzględnił tych przesłanek, mogły być one podniesione przez dłużnika w środku zaskarżenia przeciwko orzeczeniu rozstrzygającym o wniosku o stwierdzenie wykonalności. Zniesienie procedury *exequatur* w rozporządzeniu 1215/2012 oznacza, iż na te przesłanki może powołać się jedynie strona (a w zasadzie dłużnik) wnosząca o odmowę uznania. Taka zmiana powoduje, iż idea „europejskiej przestrzeni sądowej” staje się coraz bardziej realna. Zakłada się bowiem niemal pełne zaufanie państw członkowskich do wyroków wydanych w sądach innych państw członkowskich. Odmowa wykonania leży bowiem w rękach jednostek – to one mogą wystąpić o wszczęcie postępowania dotyczącego odmowy wykonania. Zatem wykonalność wyroków innych państw członkowskich jest domniemana, a o wzruszenie tego domniemania występować mogą jedynie jednostki. Rozwiązanie takie sprzyja zresztą kontrydiktoryjności postępowania cywilnego.

Udogodnieniem związanym ściśle z wykonywaniem orzeczeń wydanych w innym państwie członkowskim jest zmiana dotycząca obowiązku wskazania adresu dla doręczeń przez wierzyciela wnoszącego o wykonanie takiego orzeczenia. Zgodnie z art. 41 ust. 3 rozporządzenia 1215/2012 strona wnosząca o wykonanie orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskim nie musi mieć w państwie, w którym wnosi o wykonanie, adresu dla doręczeń ani też nie musi wskazywać pełnomocnika. Prawo krajowe może przewidywać obowiązek posiadania pełnomocnika pod warunkiem, że jest on nałożony bez względu na obywatelstwo czy domicyl. W tym sensie nowe rozporządzenie w większym stopniu realizuje zasadę wyrażoną w art. 18 TFUE²², tj. zasadę niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową. Takie

²¹ J. Lubecki, *Stwierdzenie wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego według rozporządzenia 44/2001 a obowiązek wykazania prawomocności tego orzeczenia*, „Monitor Prawniczy” 2012, nr 14, s. 780.

²² Postulaty zmiany tej regulacji zgłaszane były w literaturze przedmiotu. Zob. chociażby B. Hess, T. Pfeiffer, P. Schlosser, wyd. cyt., s. 228.

rozwiązanie oczywiście upraszcza wykonywanie orzeczeń, zwłaszcza jeśli ma ono charakter incydentalny.

Warto wspomnieć o ograniczeniu przesłanek odmowy wykonania orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskich poprzez wprowadzenie asymetrii w obrocie jednostronnie profesjonalnym. Jest to o tyle istotne z punktu widzenia przedsiębiorców, iż ogranicza powoływanie się na naruszenie norm o jurysdykcji w zakresie spraw ubezpieczenia i indywidualnych umów o pracę oraz dotyczących umów konsumenckich. Ważne w tym zakresie jest to, kto jest stroną powodową: przesłanki odmowy wykonania są ograniczone jedynie wtedy, gdy to przedsiębiorca, ubezpieczyciel lub pracodawca jest stroną powodową.

III

Najistotniejsza według mnie jest jednak zmiana dotycząca skutków zawisłości sprawy w przypadku prorogacji. Pozytywnie należy ocenić rozwiązanie, zgodnie z którym umowa prorogacyjna nie jest zagrożona tzw. włoską torpedą (innymi słowy chodzi tu o „nieuczciwe taktyki wszczynania postępowań przed sądami nieposiadającymi właściwości”²³). Tym samym umowy prorogacyjne nie są już zagrożone powództwem wytoczonym w innym państwie członkowskim jedynie w celu uniemożliwienia wytoczenia powództwa w sądzie właściwym ze względu na klauzulę prorogacyjną. Z punktu widzenia przedsiębiorców jest to o tyle istotna zmiana, iż klauzule prorogacyjne są bardzo często wykorzystywane w umowach zawieranych w obrocie profesjonalnym razem z klauzulą dotyczącą wyboru prawa właściwego. Przepadła propozycja Komisji Europejskiej analogicznego uregulowania stosunku postępowania przed sądem arbitrażowym oraz przed sądem państwa członkowskiego – zagadnienie to nie było aż tak istotne, a to dlatego, iż jak przytomnie wskazano w sprawozdaniu Parlamentu Europejskiego dotyczącym wniosku Komisji Europejskiej²⁴: wszystkie państwa członkowskie są stronami konwencji nowojorskiej z 1958 r. i konwencji genewskiej o międzynarodowym arbitrażu handlowym z 1961 r. Tak więc regulacja prawna tego zagadnienia jest jednolita.

Oprócz omówionych powyżej pozytywnych zmian można również wskazać, iż nowe rozporządzenie nie wyjaśnia zagadnień, które w dotychczasowej praktyce wiązały się z pewnymi problemami. Na przykład na mocy rozszerzającej wykładni rozporządzenia 44/2001 przez TSUE *de lege ferenda* zdaje się być kryterium ostatniego

²³ Wniosek – Rozporządzenie ..., COM(2010) 748, s. 9.

²⁴ Sprawozdanie z dnia 15 października 2012 r, w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (przekształcenie) (COM(2010)0748 – C7-0433/2010 – 2010/0383(COD)), s. 140.

miejsca zamieszkania²⁵. W innej sprawie TSUE ustanowił domniemanie zamieszkania na terytorium UE przez obywatela UE²⁶. Jak jednak uczy nas doświadczenie, reżim brukselski ulega ciągłym zmianom, których celem jest poprawa funkcjonowania jednolitego rynku. Kiedy zatem nastąpi kolejna reforma?

Literatura

- Fawcett J., Carruthers J.M., *Cheshire, North & Fawcett – Private International Law*, Oxford 2008.
- Harley T.C., *International Commercial Litigation – Text, Cases and Materials on Private International Law*, Cambridge 2009.
- Hess B., Pfeiffer T., Schlosser P., *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States*, Study JLS/C4/2005/03, Heidelberg 2007.
- Łubecki J., *Stwierdzenie wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego według rozporządzenia 44/2001 a obowiązek wykazania prawomocności tego orzeczenia*, „Monitor Prawniczy” 2012, nr 14.
- Nowak B., Pudło A., *Swoboda przepływu towarów w unijnym rynku wewnętrznym*, [w:] *Swobodny przepływ towarów*, P. Dąbrowska, E. Gromnicka, Ł. Gruszczyński, B. Nowak, A. Pudło, red. J. Barcz, t. XIV, Warszawa 2010.
- Sladič J., *The remedies and recourses in European civil procedure after the intended abolition of the executur*, „Zeitschrift für Europarechtliche Studien” 16(2013), vol. 3.
- Trocha B., *Uwagi na tle częściowego rozszerzenia zakresu podmiotowego rozporządzenia Bruksela I bis na pozwanych z państw trzecich*, „Polski Proces Cywilny” 2013, 2.

NEW BRUSSELS I REGULATION FROM ENTREPRENEURS’ PERSPECTIVE

Summary: In the paper I analyze the most important developments in the Brussels regime under the Brussels I Bis Regulation from a business perspective. The major changes include: partial extension of the application scope, facilitating enforcement of judgments by removing the *executur*, and prevention of using of the so-called “Italian torpedo” in the case of an arbitration clause. Another, less spectacular change is to eliminate the obligation to give the address for service of process in the area of jurisdiction of applied court. All these changes are intended to accelerate civil proceeding in cases in which the Brussels regime applies. However, the reform is not complete and in the future further reform of the system can be expected.

Keywords: international civil proceedings, jurisdiction of courts, Brussels I Regulation.

---

²⁵ Zob. chociażby wyrok TSUE z dnia 17 listopada w sprawie Hypoteční banka a.s. przeciwko Udonowi Mike’owi Lindnerowi (C-327/10), pkt 54.

²⁶ Zob. wyrok TSUE z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie G przeciwko Corneliusowi de Visserowi, pkt 42.